

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI
FACULTATEA DE FILOSOFIE ȘI ȘTIINȚE
SOCIAL-POLITICE
ȘCOALA DOCTORALĂ
Domeniul: FILOSOFIE

ALTERITATE ȘI SENS
ÎN SCRIERILE TÂRZII ALE LUI PAUL RICŒUR
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător științific:

PROF. UNIV. DR. ȘTEFAN AFLOROAEI

Student-doctorand:

ADRIAN HAGIU

2023

Cuprins

Introducere	7
Argument(e)	8
Pentru o lucrare despre filosofia lui Paul Ricœur	10
Prima parte. Fenomenologie & hermeneutică: dificultăți, ipoteze, metode	13
Notă orientativă la prima parte	14
Capitolul I. Paul Ricœur în filosofia contemporană	15
I.1. Dificultatea unui început	15
Relevanța unei cercetări filosofice	15
Începuturile gândirii ricœuriene	19
I.2. Influențe, presupoziii, întrebări & răspunsuri	22
Influențe și linii de gândire	23
Provocări, întrebări & răspunsuri	27
I.3. Un parcurs arborescent: teza unității gândirii ricœuriene	30

Ipoteza lui Jean Grondin	30
Teza unității gândirii ricœurului	34
Capitolul al II-lea. De la fenomenologie la hermeneutică	36
II.1. Fenomenologie & hermeneutică	36
„Turnura hermeneutică” a gândirii lui Paul Ricœur	36
De la fenomenologie la hermeneutică	39
II.2. Omul failibil și fenomenologia hermeneutică a omului capabil	42
Omul failibil & omul capabil	43
Fenomenologia hermeneutică a omului capabil	49
II.3. Repere în hermeneutica lui Ricœur: conflict & interpretare, noțiunea de text	54
Conflict & interpretare	55
Noțiunea de „text”	58
Capitolul al III-lea. Dificultăți, ipoteze, metode	62
III.1. Dificultățile propriului nostru parcurs	62

Receptarea filosofiei lui Paul Ricœur	62
A comenta și a interpreta	67
III.2. Ipoteze: după, împreună și împotriva lui Paul Ricœur	70
Ipoteze	71
Obiective	71
III.3. Despre metodă: a filosofa și a gândi o nouă filosofie	73
Notă finală la prima parte	81
A doua parte. Hermeneutica sinelui: alteritate & sens	82
Notă orientativă la a doua parte	83
Capitolul al IV-lea. Pentru o hermeneutică a sinelui	85
IV.1. Proiectul unei hermeneutici a sinelui ca re-actualizare a gândirii ricœuriene	85
„Ocolul” ca metodă pentru a ajunge la sine	85
Re-actualizarea gândirii ricœuriene cu privire la sine	89

IV.2. Criza și problematica cogito-ului	90
Cogito-ul cartezian	91
Cogito-ul fragmentat	98
Argumente pentru un „cogito hermeneutic”	104
Capitolul al V-lea. Sinele & identitatea	107
V.1. Căi de acces la problematica sinelui	107
Instrumentarul analitic	108
A atesta, adică a identific	110
V.2. Unele întrebări importante și funcția povestirii	117
Trei întrebări și posibile răspunsuri	117
Funcția povestirii	122
V.3. Identitatea narativă ca dialectica idem-ipse	125
Capitolul al VI-lea. Sinele & alteritatea	138
VI. 1. Argumentul prin analogie	139
VI.2. Pasivitățile care atestă alteritatea: corpul, celălalt & conștiința	149

VI.3. Alteritate & vulnerabilitate: influența lui Emmanuel Lévinas	157
Capitolul al VII-lea. Etica, viața, sensul	163
VII.1. Etica: perplexitatea în fața răului	164
Dimensiunea etică a culpabilității	164
A viza viața bună	167
VII.2. „În viață până la moarte”	174
VII.3. Despre sensul vieții din perspectiva hermeneuticii sinelui	187
Notă finală la a doua parte	194
Concluzii și implicații	196
Bibliografie	200

*

O primă pretenție pentru o cercetare despre filosofia lui Paul Ricœur este aceea de a dobândi o bună înțelegere a scrierilor târzii ale acestuia. Așadar, aveam de-a face cu o delimitare metodică în opera gânditorului francez, încă din titlul lucrării noastre, iar prin „scrieri târzii” ne referim la publicațiile ce au apărut odată cu și după *Sinele ca un altul* (1990).

Teza pe care am argumentat-o în studiul nostru a fost aceea că discuția despre alteritate pe marginea scrierilor târzii ale lui Ricœur presupune un substrat implicit de „sens”, care, de fapt, este „un” sens al vieții. Teza lucrării va fi justificată atingând unele obiective specifice; cu alte cuvinte, demonstrând unele „leme”. De aceea, am împărțit studiul în două secțiuni: (1) *Fenomenologie & hermeneutică: dificultăți, ipoteze, metode și* (2) *Hermeneutica sinelui: alteritate & sens*; prima parte se desfășoară de-a lungul a trei capitole, iar cea de-a doua de-a lungul a patru capitole.

În prima parte încercăm o caracterizare a filosofiei lui Paul Ricœur; mai precis, a hermeneuticii acestuia. Totodată, vom reflecta asupra problemei iscate de un „început” în filosofie, precum și asupra propriului nostru parcurs din acest studiu, asupra ipotezelor de lucru și asupra metodelor, pe care le vom (re-)formula în urma caracterizării amintite. Așadar, pentru a sintetiza, prima parte are rolul de a fi o „hartă hermeneutică” prin prisma căreia vom încerca în permanență să indicăm locul ori raportul nostru cu scrierile ricœuriene.

În a doua parte reflecția noastră se îndreaptă, în cele dintâi, asupra unor probleme dificile ridicate de filosofia ricœuriană, cum ar fi problematica *cogito*-lui, problematica sinelui, problematica identității ori deschiderile etice din câmpul hermeneuticii, nu fără a urma filtrele metodice discutate în prima parte. Apoi, de-a lungul acestei părți, fie la nivelul capitolelor ori la nivelul subcapitolelor (la nivelul secțiunilor uneori)

formulăm și justificăm unele teze care survin în urma parcurgerii scrierilor filosofului francez.

*

În ceea ce privește metoda prin care am abordat chestiunile avute în vedere în lucrarea de față: am urmat unele sugestii metodice pe care filosoful britanic Robin George Collingwood le oferă în *Eseu despre metoda filosofică*. Desigur, fiind o lucrare de natură ricœuriană, am filosofat în dese rânduri asemenea filosofului francez, după cum se poate observa din scurta prezentare a capitolelor.

*

În primul capitol, *Paul Ricœur în filosofia contemporană*, desfășurat de-a lungul a trei subcapitole, fiecare cuprinzând câte două secțiuni, am încercat să justificăm relevanța și dificultatea unui început în filosofie și, mai concret, începutul unui studiu filosofic. Acest fapt ne-a permis numaidecât trecerea către începuturile gândirii filosofului

francez, în ideea de a înțelege tradiția filosofică cu care acesta se identifică. De asemenea, am vorbit despre provocările, întrebările și răspunsurile pe care le întâlnim în scrierile acestuia.

În al doilea capitol, *De la fenomenologie la hermeneutică*, prin cele trei subcapitole, am avut în vedere „transformările” hermeneuticii care se petrec în gândirea filosofului francez. De bună seamă, acesta a ajuns la hermeneutică, după cum mărturisește, din nevoia unei metode pentru a interpreta sintagmele cu dublu sens. Numai că în scrierile târzii hermeneutica are să devină mai mult decât o metodă. Așadar, în primul subcapitol ne-am întrebat în ce constă „turnura hermeneutică” a filosofiei ricœuriene și dacă, pe bună dreptate, putem vorbi de o hermeneutică ricœuriană. Concluzia noastră a fost că pretenția inițială a lui Ricœur nu a fost înlăturată de-a lungul operei, pentru că acesta a mizat pe căutările de sens ale „omului capabil”. Apoi, ne-am apropiat de fenomenologia hermeneutică a omului înzestrat sau capabil și am evidențiat dialectica om capabil – om failibil. În

sfârșit, ultimul subcapitol este dedicat altor chestiuni de hermeneutică, precum noțiunea de text sau relației dintre conflict și interpretare; schițând astfel „imaginea” hermeneuticii ricœurului.

Cel de-al treilea capitol al studiului, *Dificultăți, ipoteze, metode*, este unul „tehnic” și util studiului nostru. Discutăm mai întâi despre dificultățile reflecției filosofice; mai exact, despre receptarea filosofiei lui Paul Ricœur, inclusiv în spațiul cultural românesc. În urma acestor clarificări, încercăm o distincție între a comenta și a interpreta. Desigur, această mișcare metodică poate ridica semne de întrebare. De ce apare atât de târziu în studiul de față? Pentru că am socotit necesar să înțelegem mai întâi unde ne găsim pe „harta hermeneutică”, pentru ca abia apoi să putem comenta ori interpreta textele gânditorului francez. Desigur, ultimul subcapitol este despre metoda filosofică adoptată și despre ce înseamnă a filosofa și a gândi o nouă filosofie.

Capitolul al patrulea, *Pentru o hermeneutică a sinelui*, este gândit de-a lungul a două subcapitole.

În primul susținem teza că proiectul hermeneuticii sinelui constă în re-actualizarea gândirii ricœurienne. Vorbim mai întâi despre „deturul” metodic la care recurge adesea filosoful. Miza este aceea de a atesta sinele, fapt pentru care în al doilea subcapitol prezentăm situația *cogito*-ului în scrierile târzii și, totodată, susținem ipoteza că acea egală distanță față de *cogito*-ul cartezian și „anti-cogito-ul” lui Nietzsche (printre alții) pe care o solicită Ricœur „produce” un *cogito* narativ sau hermeneutic, după cum scrie Jean Greisch.

Sinele & identitatea este titlul capitolului al cincilea. În acest capitol am discutat despre căile de acces la problematica sinelui, am urmărit deturul ricœurian prin filosofia analitică, prin semantică și prin pragmatică și ne-am străduit să arătăm că funcția povestirii este aceea de a „organiza” identitatea narativă.

Al șaselea capitol, *Sinele & alteritatea*, debutează cu un detur, întrucât am considerat că o discuție despre argumentul prin analogie ar clarifica

într-o bună măsură discursul nostru. Astfel, am cercetat pe scurt cum apare acest argument la unii filosofi „analitici”, precum John R. Searle ori Thomas Nagel, pentru a continua această pistă cu un comentariu al lui Ricœur cu privire la problematica intersubiectivității în fenomenologia husserliană. Am pregătit, în acest mod, trecerea către cele trei mari figuri ale alterității din *Sinele ca un altul*, anume corpul (propriu), celălalt și conștiința. Însă „alteritatea” astfel constituită nu cumva solicită aportul eticii? Desigur. De aceea, am încheiat capitolul arătând influența problematicii responsabilității din filosofia lévinasiană asupra filosofiei alterității pe care o constituie Paul Ricœur. Cu o observație: pentru Lévinas nu era important răspunsul celuilalt la responsabilitatea „mea”, în timp ce Ricœur mizează pe o responsabilitate mutuală.

Așadar, capitolul al șaptelea, *Etica, viața, sensul*, poate cel mai „vulnerabil” dintre cele ale studiului de față, întrucât, în sfârșit, ne apropiem de justificarea „completă” a tezei propuse. Am gândit

din nou ricœurian: am propus mai întâi un detur pentru a sugera faptul că etica apare în primă instanță în gândirea filosofului francez ca perplexitate în fața răului. Desigur, e vorba de răul „lui Ricœur”, de răul ca disproporție a naturii umane. Pornind de la această chestiune, survine întrebarea: ce înseamnă a viza viața bună? Evident, răspunsul la această întrebare ne-a adus în punctul optim pentru a reflecta asupra sensului vieții din perspectiva hermeneuticii sinelui. Astfel, teza principală a lucrării este justificată. Argumentăm în finalul acestui capitol faptul că problematica sensului de-a lungul hermeneuticii sinelui poate fi deopotrivă aceea a sensului în mod obișnuit, dar și a sensului vieții; iar cel din urmă ar fi implicit acesteia. Mai mult, am spus că acest sens apare ca rest, pentru că asemenea restului sfidează orice model ontologic.

*

În definitiv, cum privește Paul Ricœur viața, prin prisma propriilor lui idei? Este vorba de

constituirea unei „vieți bune”? Bineînțeles, răspunsul la cea din urmă întrebare poate fie deopotrivă afirmativ ori negativ. Însă credem că este adevărat că, cel puțin la nivel teoretic, fără a uita însă de insistența filosofului asupra acțiunii, putem afirma faptul că filosofia alterității asupra căreia a reflectat acesta este o propedeutică la o „viață bună” „cu și pentru celălalt”.

Or, „rezultatele” analizei noastre arată că filosofia alterității asupra căreia gânditorul francez s-a oprit în scrierile târzii (dar nu doar în acestea), lăsând deoparte chestiunile „tehnice” legate de atestarea sinelui, atestarea alterității, problematica și criza *cogito*-lui sau constituirea identității narative, are, în principiu, pretenția de a anihila – adică un fel de acceptare și depășire – vulnerabilitatea umană.

Nu întâmplător am spus că hermeneutica devenită etică a lui Paul Ricœur este gândită sub influența lui Emmanuel Lévinas, chiar dacă e vorba, până la urmă, de inversarea, adică de impunerea mutualității sinelui cu altul său. Ideea centrală a

acestei hermeneutici este fragilitatea, vulnerabilitatea omului. Pentru Lévinas era câtuși de puțin important răspunsul celuilalt în fața responsabilității „mele”, pentru Ricœur tocmai responsabilitatea „mea” este răspunsul în fața vulnerabilității „mele”, dar și a celuilalt. În plus, această „mică” etică ricœuriană, după cum o numesc interpreții filosofului francez, dacă seama, am argumentat noi pe scurt, de perplexitatea în fața răului, și nu a răului „ontologic”, ci a răului cum este acesta pentru Ricœur, ca disproporție a naturii umane, ca fragilitate a acesteia.

De bună seamă, paginile despre *În viață până la moarte* prelungesc în mod distinct aceste reflecții ricœuriene, și de aceea sunt importante, pentru că în această lucrare filosoful „pune între paranteze” scrierile „de școală” și încearcă să gândească implicit necesitatea unui sens al acestei vieți. Am argumentat că ar fi vorba de o „etică a supraviețuirii”, de o etică-răspuns finitudinii umane, prin care este proiectată în ceilalți dorința de a trăi, „efortul de a exista”. Fapt pentru care, în fragmentele lui Ricœur din *În viață*

până la moarte problematica vieții și, deopotrivă, aceea a morții prilejuiesc discuția noastră despre sensul vieții ca rest, ca răspuns la acea neliniște difuză a vieții în întâmpinarea morții.

Așadar, „lecția” lui Paul Ricœur este una foarte simplă, inerentă culturii creștine – să-l iubești pe celălalt care îți va supraviețui –, dar fascinantă este însă reactualizarea acesteia și dispoziția noastră pentru un răspuns propriu în fața (vieții și) morții.

*

În sfârșit, dacă ar fi să subliniem câteva implicații ale acestui studiu, ar trebui spus: (1) în spațiul filosofic românesc cercetarea noastră despre alteritate și sens în scrierile târzii ale lui Paul Ricœur se remarcă prin corelația dintre cele două concepte și prin modul în care am filosofat; (2) studiul de față poate fi dezvoltat cu ușurință în mai multe direcții: de pildă, ar fi interesant dacă am completa reflecția noastră asupra filosofiei alterității adăugând acesteia dimensiunea „biblică” a filosofiei ricœurului, cu care

ne-am întâlnit, însă pe care nu am dezvoltat-o; (3) dat fiind caracterul practic al celor observate și justificate în lucrarea de față, considerăm că un studiu viitor despre modul în care aceste gânduri ar putea fi transferate în domeniile mai noi ale filosofiei, precum consilierea filosofică, ar fi într-adevăr provocator; (4) de asemenea, unele idei regăsite în acest studiu au fost dezvoltate în câteva articole științifice publicate de autor, în colaborare sau ca unic autor – lista poate fi consultată la sfârșitul acestui rezumat –, care se remarcă prin caracterul lor interdisciplinar.

Bibliografie

- Abel, Olivier, „Prefață”, în Paul Ricœur, *În viață până la moarte*, traducere de Dorel Bucur, București, Spandugino, 2017, pp. 7-23.
- Abel, Olivier, *Le Oui de Paul Ricœur*, Paris, Les petits Platons, 2010.
- Abel, Olivier, Porée, Jérôme, *Le vocabulaire de Paul Ricœur*, Ellipses, 2007.
- Afloroaei, Ștefan, „Adversitate și alternativă. Expresia lor în voința de interpretare”, în Ștefan Afloroaei (coord.), *Alternative hermeneutice*, Iași, Cantes, 1999, pp. 13-42.
- Afloroaei, Ștefan, „Descartes and the «metaphysical dualism»: Excesses in interpreting a classic”, în *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy*, Vol. II, Nr. 1, 2010, pp. 105-138.
- Afloroaei, Ștefan, „Dorința interpretului de a fi liber de metodă”, în *Hermeneia*, Nr. 4, 2003, pp. 9-25.
- Afloroaei, Ștefan, *Despre simțul vieții: întrebări, perplexități, credințe*, Iași, Polirom, 2021.
- Afloroaei, Ștefan, *Fabula existențială: cu privire la distanța dintre a trăi și a exista și alte eseuri*, Iași, Polirom, 2018.
- Arca, Kristofer Camilo, „Opaque Selves: A Ricœurian Response to Galen Strawson's

- Anti-Narrative Arguments”, în *Études Ricœuriennes / Ricœur Studies*, Vol 9, Nr 1, 2018, pp. 70-89.
- Arendt, Hannah, *Condiția umană*, traducere de C. Vereș și G. Chindea, Cluj-Napoca, Idea Design & Print, 2007.
- Arendt, Hannah, *Viața spiritului*, traducere din limba engleză de S.G. Drăgan, București, Humanitas, 2018.
- Aristotel, *Etica nicomahică*, traducere de Stella Petecel, Ediția a II-a, București, Editura IRI, 1998.
- Aristotel, *Metafizica*, traducere, introducere și note de Andrei Cornea, Ediția a III-a, București, Humanitas, 2021.
- Aristotel, *Poetica*, traducere de C. Balmuș, București, Editura Științifică, 1957.
- Ascombe, Elizabeth, *Intention*, Basil Blackwell, 1979.
- Austin, John Langshaw, *Cum să faci lucruri cu vorbe*, traducere din limba engleză de Sorana Corneanu, prefață de Vlad Alexandrescu, Pitești, Paralela 45, 2005.
- Baudrillard, Jean, Guillaume, Marc, *Figuri ale alterității*, traducere de Ciprian Mihali, Ediția a 2-a, Pitești, Paralela 45, 2002.
- Baumgarten, Alexander, *Restul ca problemă a filosofiei*, Iași, Polirom, 2021.

- Bobb, Vasile Cătălin, „How to read Ricoeur or Philosophy as Anthropology without an Absolute”, în *Hermeneia*, Nr. 21, 2018, pp. 61-78.
- Bobb, Vasile Cătălin, *Hermeneutica și problema răului în filosofia lui Paul Ricœur*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2015.
- Bondor, George, „Ce sunt și care sunt limitele interpretării?”, în Ștefan Afloroaei (coord.), *Limite ale interpretării*, Iași, Editura Fundației Axis, 2001, pp. 245-258.
- Bondor, George, „Identitate narativă și repetiție”, în Romulus Brâncoveanu, Ștefan Ionescu (coord.), *Investigând patrimoniul cultural*, București, Editura Universității din București, 2021, pp. 17-22.
- Bondor, George, „Paul Ricoeur and the Biblical Hermeneutics”, în *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, Vol. 9, Nr. 27, 2010, pp. 203-218.
- Bondor, George, „Problema explicitării. De la Husserl și Heidegger la Ricœur”, în George Bondor, Cristian Nae (coord.), *Imagine și text*, Iași, Editura Universității „Al.I. Cuza”, 2012, pp. 42-52.
- Bondor, George, *Dansul măștilor: Nietzsche și filosofia interpretării*, București, Humanitas, 2008.

- Bondor, George, *Dosare metafizice: Reconstrucție hermeneutică și istorie critică*, Iași, Editura Universității „Al.I. Cuza”, 2013.
- Boublil, Élodie, „Instaurer la «juste distance.» Autonomie, justice et vulnérabilité dans la pensée de Paul Ricœur”, în *Études Ricœuriennes / Ricœur Studies*, Vol 6, Nr. 2, 2015, pp. 13-31.
- Bouretz, Pierre, „L'Écriture entre la lettre et l'Être”, în Myriam Revault d'Allonnes, François Azouvi (eds.), *Paul Ricœur*, Paris, Éditions de l'Herne, 2004, pp. 156-167.
- Brădățan, Costică, *A muri pentru o idee: despre viața plină de primejdii a filozofilor*, traducere de Vlad Russo, Humanitas, București, 2018.
- Brentano, Franz, „Despre motivele descurajării în filosofie”, traducere de Ion Tănăsescu, în *Rev. filos.*, Vol. LXV, Nr. 3, București, 2018, pp. 291-300.
- Busacchi, Vinicio, „Why the Reality is Not Totalisable: An Introduction to Paul Ricoeur's Philosophy of Action”, în *International Journal of Humanities and Social Science*, Vol. 7, Nr. 11, 2017.
- Caputo, John D., Vattimo, Gianni, *După moartea lui Dumnezeu*, traducere din limba engleză de Cristian Cercel, București, Curtea Veche Publishing, 2008.

- Causse, Guilhem, „La ‘faille’ chez Paul Ricœur. De l’identité symbolique et narrative, à l’identité gestuelle et langagière”, in *Études Ricœuriennes / Ricœur Studies*, Vol 9, Nr. 2, 2018, pp. 74-89.
- Clark, Steve Hedley, „Introduction: Paul Ricœur: Memory, Identity, Ethics”, în *Theory, Culture & Society*, Vol. 27, Nr. 5, 2010, pp. 3-17.
- Collingwood, Robin George., „Metodă și metafizică”, traducere de Cristinel Munteanu, în *Rev. filos.*, Vol. LXII, Nr. 5, București, 2015, pp. 697-712.
- Collingwood, Robin George, *Eseu despre metoda filozofică*, traducere de D.G. Stoianovici, București, Humanitas, 2015.
- Cusset, François, *French Theory: Foucault, Derrida, Deleuze & Co. și transformările vieții intelectuale din Statele Unite*, traducere de Andreea Rațiu, cuvânt înainte de Bogdan Ghiu, Cluj-Napoca, Tact, 2016.
- Dau Van Hong, Paul, *Paul Ricœur, le monde et autrui*, Paris, L’Harmattan, 2012.
- David, *Introducere în filozofie*, traducere, studiu introductiv, note și comentarii de Gabriel Liiceanu, București, Editura Academiei, 1977.
- de Lange, Frits, „Affirming Life in the Face of Death: Ricœur’s Living Up to Death as a modern ars

- moriendi and a lesson for palliative care”, în *Med Health Care and Philos*, Nr. 17, 2014, pp. 509–518.
- de Launay, Marc, „Les présupposés philosophiques des sources du sens”, în *Études Ricœuriennes / Ricœur Studies*, Vol. 11, Nr. 1, 2020, pp. 25-38.
- Deciu Ritivoi, Andreea, *Paul Ricoeur: tradition and innovation in rhetorical theory*, Albany, State University of New York Press, 2006.
- Deleuze, Gilles, *Nietzsche și filosofia*, traducere de Bogdan Ghiu, București, Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, 2005.
- Derrida, Jacques, *Margini – de-ale filosofiei*, traducere de Bogdan Ghiu, Alex Cistelean și Ciprian Jeler, Cluj-Napoca, Tact, 2015.
- Descartes, René, *Discurs despre metoda de a ne conduce bine rațiunea și a căuta adevărul în științe*, traducere de Daniela Roventă-Frumușani și Alexandru Boboc, București, Editura Academiei Române, 1990.
- Descartes, René, *Meditații metafizice*, traducere de Ion Papuc, București, Editura Crater, 1997.
- Doran, Robert M., „Paul Ricoeur: Toward the restoration of meaning”, în *Anglican Theological Review*, Vol. 55, Nr. 4, 1973, pp. 443-458.

- Dufrenne, Mikel, Ricœur, Paul, *Karl Jaspers et la Philosophie de l'existence*, Paris, Éditions du Seuil, 1947.
- Dummett, Michael, *Originile filosofiei analitice*, traducere de Ioan Biriș, Cluj-Napoca, Dacia, 2004.
- Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, traducere de Ștefania Mincu și Daniela Crăciun, Ediția a treia, Iași, Polirom, 2016.
- Foessel, Michaël, „Prefață: Paul Ricœur, pedagog politic”, în Paul Ricœur, *Filosofie, etică și politică: interviuri și dialoguri*, prefață de Michaël Foessel, texte îngrijite de Catherine Goldenstein, traducere de Alina-Daniela Marinescu, București, Spandugino, 2019, pp. 7-14.
- Gadamer, Hans-Georg, *Adevăr și metodă*, traducere de G. Cercel, L. Dumitru, G. Kohn și C. Petcana, București, Teora, 2001
- Galabru, Sophie, „Paul Ricœur et Emmanuel Levinas: vulnérabilité, mémoire et narration: Peut-on raconter la vulnérabilité?”, în *Études Ricœuriennes / Ricœur Studies*, Vol 10, Nr. 1, 2019, pp. 125-139.
- Gherghel, Valeriu, *Breviarul sceptic. Și alte eseuri despre simplitate*, Iași, Polirom, 2012.
- Gherghel, Valeriu, *Porunca lui rabbi Akiba: ceremonia lecturii de la sfântul Augustin la*

Samuel Pepys, Ediția a II-a revăzută și adăugită cu cinci eseuri noi, Iași, Polirom, 2019.

Gilson, Étienne, *Filosofia în Evul Mediu: de la începuturile patristice până la sfârșitul secolului al XIV-lea*, traducere din limba franceză de Ileana Stănescu, București, Editura Trei, 2022.

Gilson, Étienne, *Introducere în filosofia creștină*, traducere și corectare a textului de Delia Bozdog și Dan Săvinescu, Târgu-Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2006.

Gisel, Pierre, „Cuvânt-înainte”, în Paul Ricœur, *Răul*, traducere de Bogdan Ghiu, București, Art, 2008, pp. 5-14.

Goldenstein, Catherine, „Postfață”, în Paul Ricœur, *În viață până la moarte*, traducere de Dorel Bucur, București, Spandugino, 2017, pp. 121-127.

Greco, Gim, „Vulnerabilitatea etică. Emmanuel Levinas”, în *Hermeneia. Revista de studii și cercetări hermeneutice*, Nr. 7, 2007, pp. 112-115.

Gregor, Brian, „Ricœur’s askēsis: textual and gymnastic exercises for self-transformation”, în *Continental Philosophy Review*, Vol. 51., Nr. 3, 2018, pp. 421-438.

- Greisch, Jean, *Le cogito herméneutique: l'herméneutique philosophique et l'héritage cartésien*, Paris, Librairie Philosophique J. Vrin, 2000.
- Greisch, Jean, *Paul Ricœur. L'itinérance du sens*, Grenoble, Jérôme Millon, 2015.
- Grondin, Jean, *Despre sensul vieții: eseu filozofic*, traducere din limba franceză de Manuela Kaufmann, Târgu Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2019.
- Grondin, Jean, *Hermeneutica*, traducere din limba franceză de A. Ciubotaru, Chișinău, Î.E.P. Știința, 2008.
- Grondin, Jean, *Introduction to metaphysics: from Parmenides to Levinas*, translated by Lukas Soderstrom, New York, Columbia University Press, 2012.
- Grondin, Jean, *Le tournement herméneutique de la phénoménologie*, Paris, PUF, 2003.
- Grondin, Jean, *Paul Ricœur*, Paris, PUF, 2013.
- Gueroult, Martial, *Descartes selon l'ordre des raisons*, Paris, Aubier-Montaigne, 1953.
- Hacker, Peter, „Strawson's Concept of a Person”, în *Proceedings of the Aristotelian Society*, Vol. 102, Nr. 1, 2002, pp. 21-40.
- Hadot, Pierre, *Ce este filosofia antică?*, traducere din franceză și note de George Bondor și Claudiu Tipuriță, București, Editura Trei, 2020.

- Hagiu, Adrian, „Despre abuzul hermeneutic: problematica sinelui la Paul Ricœur și Galen Strawson”, în *Analele Universității din Craiova. Seria Filosofia*, Vol. 46, Nr. 2, 2020, pp. 92-106.
- Hagiu, Adrian, Bortoș, Sergiu, „An overview of philosophical counseling in Romania”, în *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, Vol. 21, Nr. 61, 2022, pp. 3-18.
- Hegel, G. W. F., *Enciclopedia științelor filozofice III: Filozofia Spiritului*, traducere de Constantin Floru, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966.
- Hegel, G. W. F., *Fenomenologia spiritului*, traducere de Virgil Bogdan, București, Univers Enciclopedic Gold, 2014.
- Heidegger, Martin, *Ființă și timp*, traducere de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, București, Humanitas, 2012.
- Heidegger, Martin, *Problemele fundamentale ale fenomenologiei*, traducere din germană de Bogdan Mincă și Sorin Lavric, București, Humanitas, 2006.
- Hersch, Jeanne, *Mirarea filozofică: O istorie a filozofiei*, traducere din franceză de Drăgan Vasile, cu un portret însoțitor de Monica Lovinescu, București, Humanitas, 2022.

- Husserl, Edmund, *Criza științelor europene și fenomenologia transcendențială*, traducere de Christian Ferencz-Flatz, București, Humanitas, 2011.
- Husserl, Edmund, *Meditații carteziene*, traducere, cuvânt înainte și note de Aurelian Crăiuțu, București, Humanitas, 1994.
- Itu, Mircea, „Hermeneutica lui Paul Ricœur”, în Al. Boboc, N.I. Mariș (coord.), *Studii de istorie a filosofiei universale*, vol. XV, București, Editura Academiei Române, 2007.
- Ivanciu, Ioan C., „Conceptul de interpretare și fenomenologia religiei la Paul Ricoeur”, în Al. Boboc, N.I. Mariș (coord.), *Studii de istorie a filosofiei universale*, vol. XVI, București, Editura Academiei Române, 2008.
- Ivanciu, Ioan C., „Filosofia miturilor și a simbolurilor la Paul Ricoeur”, în Al. Boboc, N.I. Mariș (coord.), *Studii de istorie a filosofiei universale*, vol. XV, București, Editura Academiei Române, 2007.
- Ivanciu, Ioan C., „Filosofia voinței la Paul Ricœur”, în *Analele Universității Spiru Haret*, Seria Studii de Filosofie, Nr. 2, București, Editura Fundației România de Măine, 2001, pp. 43-52.
- Ivanciu, Ioan C., *Filosofia lui Paul Ricœur*, București, Printech, 2006.

- Jervolino, Domenico, „Herméneutique et traduction. L'autre, l'étranger, l'hôte”, în *Archives de Philosophie*, Vol. 63, Nr. 1, 2000, pp. 79-93.
- Jervolino, Domenico, *Paul Ricœur. Une herméneutique de la condition humaine*, Paris, Ellipses, 2002.
- Jervolino, Domenico, *The cogito and hermeneutics: the question of the subject in Ricœur*, translated by Gordon Poole, Kluwer Academic Publishers, 1990.
- Joy, Morny, „Paul Ricœur on life and death”, în *Philosophy and Social Criticism*, Vol. 37, Nr. 2, 2011, pp. 249-253.
- Kant, Immanuel, „Întemeierea metafizicii moravurilor”, în *Critica rațiunii practice*, traducere de Nicolae Bagdasar, București, Editura IRI, 1999.
- Kant, Immanuel, *Critica rațiunii pure*, traducere de Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc, Ediția a III-a, îngrijită de Ilie Pârvu, București, Univers Enciclopedic Gold, 2009.
- Kant, Immanuel, *Prolegomene la orice metafizică viitoare care se va putea înfățișa drept știință*, traducere de Mircea Flonta și Thomas Kleininger, Ediția a IV-a, București, Humanitas, 2014.

- Kant, Immanuel, *Religia doar în limitele rațiunii*, traducere de Rodica Croitoru, Editura All, 2008.
- Kearney, Richard, „Capable Man, Capable God”, în B. Treanor and H.I. Venema (eds.), *A passion for the Possible: Thinking with Paul Ricoeur*, New York, Fordham University Press, 2010, pp. 49-61.
- Kearney, Richard, „Ricoeur: Dying to live «for others»”, în *Philosophy and Social Criticism*, Vol. 37, Nr. 2, 2011, pp. 221-228.
- Kearney, Richard, *On Paul Ricoeur: The Owl of Minerva*, Routledge, 2017.
- Kumorek, Michał, „The Role of Time in the Theory of Narrative Identity in the Philosophy of Paul Ricoeur”, în *RUDN Journal of Philosophy*, Vol. 25, Nr. 3, 2021, pp. 483-494.
- LaCocque, André, Ricoeur, Paul, *Cum să înțelegem Biblia*, traducere de Maria Carpov, Iași, Polirom, 2002.
- Lacour, Philippe, „Granger and Ricoeur – Two existentialist ripostes to the analytic challenge: Contribution to a history of the reception of analytic philosophy in France”, în *Revue de métaphysique et de morale*, Nr. 93, 2017, pp. 93-118.
- Lacour, Philippe, „Signification et réflexivité dans la philosophie de Ricoeur”, în *Études*

Ricœuriennes / Ricœur Studies, Vol. 11, Nr. 1, 2020, pp. 86-116.

Leget, Carlo, „A New Art of Dying as a Cultural Challenge”, în *Studies in Christian Ethics*, Vol. 29, Nr. 3, 2016, pp. 279–285.

Letsch, Paul, „The Meaning of Life: The Major Philosophical Aspects Hidden Behind a Fundamental Question of Human Existence”, în *Athens Journal of Humanities & Arts*, Vol. 6, Nr. 3, 2019, pp. 183-210.

Lévinas, Emmanuel, *Alfel decât a fi sau dincolo de esență*, traducere de Miruna Tătaru-Cazaban, Bogdan Tătaru-Cazaban și Cristian Ciocan, București, Humanitas, 2006.

Lévinas, Emmanuel, *Când Dumnezeu devine idee*, traducere de Nicolae Cojocă, Târgoviște, Pandora M, 2001.

Lévinas, Emmanuel, *Totalitate și Infinit: eseu despre exterioritate*, traducere, glosar și bibliografie de Marius Lazurca, postfață de Virgil Ciomoș, Iași, Polirom, 1999.

Lewis, Jeff, „Attestation and Testimony: Paul Ricoeur's Hermeneutics of the Self and Jean Nabert's Hermeneutics of Testimony”, în *Journal of French and Francophone Philosophy*, Vol. 3, No. 1, 1991, pp. 20-28.

Manoussakis, John Panteleimon, *Dumnezeu după metafizică: o teologie estetică*, traducere din

- limba engleză de Cristian Vechiu, Oradea, Ratio et Revelatio, 2018.
- Marinescu, Paul, *Cuvânt înainte*, în Paul Ricœur, *Sinele ca un altul*, traducere din limba franceză de A.-D. Marinescu și P. Marinescu, București, Spandugino, 2016, pp. 5-11.
- Marion, Jean-Luc, *În locul sinelui: abordarea sfântului Augustin*, traducere din limba franceză de Marius Boldor, Oradea, Ratio et Revelatio, 2020.
- Martins, António Manuel, „Philosophical method and systematic philosophy”, în *The Humanities and Social Studies in the Far East*, Vol. 23, Nr. 3, 2009, pp. 122-128.
- Meyer, Michel, *Ce este filosofia?*, traducere din franceză de Diana Morărașu, cuvânt înainte de Constantin Sălăvăstru, Iași, Editura Universității „Al.I. Cuza”, 2013.
- Musil, Robert, *Omul fără însușiri*, traducere de Mircea Ivănescu, Humanitas, București, 2018.
- Nagel, Thomas, *Ce înseamnă, oare, toate acestea? O foarte scurtă introducere în filozofie*, traducere din engleză de Mircea Dumitru, București, Humanitas, 2014.
- Nagel, Thomas, *Perspectiva de nicăieri*, traducere din limba engleză și postfață de Bogdan Lepădatu, București, Editura Vellant, 2008.

- Nagel, Thomas, *Posibilitatea altruismului*, traducere din limba engleză de Ciprian Șiulea, București, Editura Vellant, 2018.
- Nietzsche, Friedrich, *Despre adevăr și minciună în sens extramoral*, în *Opere complete*, vol. 2, traducere de S. Dănilă, Timișoara, Editura Hestia, 1998.
- Nietzsche, Friedrich, *Dincolo de bine și de rău*, traducere din germană de Francisc Grünberg, București, Humanitas, 1991.
- Nietzsche, Friedrich, *Voința de putere*, traducere de C. Baci, Oradea, Editura Aion, 1999.
- Parfit, Derek, „Personal Identity”, în *The Philosophical Review*, Vol. 80, Nr. 1, 1971, pp. 3-27.
- Parnia, Sam, *Ultima frontieră: un studiu înnoitor asupra vieții și morții*, traducere de Valentina Ene, Humanitas, București, 2011.
- Pellauer, David, *Ricœur: a guide for the perplexed*, London, Continuum, 2007.
- Petrovici, Iasmina, *Simbol și metaforă vie: interpretarea în hermeneutica lui Paul Ricœur*, București, Tritonic, 2016.
- Pleșu, Andrei, *Despre frumusețea uitată a vieții*, București, Humanitas, 2011.
- Pollock, John L., *Technical methods in philosophy*, Westview Press, 1990.

- Putt, B. Keith, „Learning to live up to death – finally: Ricœur and Derrida on the textuality of immortality”, în *Philosophy and Social Criticism*, Vol. 37, Nr. 2, 2011, pp. 239-247.
- Quine, W. V., Ullian, J. S., *Țesătura opiniilor*, traducere de Mircea Dumitru, Iași, Polirom, 2021.
- Reagan, Charles, „Living up to death”, în *Notre Dame. Philosophical Reviews: An Electronic Journal*, June 10, 2009.
- Revault d’Allonnes, Myriam, „Paul Ricœur ou l’approbation d’exister”, în *Le Portique* [En ligne], 26 | 2011, document 2, mis en ligne le 11 février 2013, consulté le 18 septembre 2021.
- Ricœur, Paul, „Architecture and Narrativity”, în *Études Ricœuriennes / Ricœur Studies*, Vol 7, No 2, 2016, pp. 31-42.
- Ricœur, Paul, „Contribution d’une réflexion sur le langage à une théologie de la parole”, în *Revue de théologie et de philosophie*, Vol. XVIII, Nr. 5, 1968, pp. 333-345.
- Ricœur, Paul, „Evil: a Challenge to Philosophy and Theology”, translated by D. Pellauer, în M. I. Wallace (ed.), *Figuring the Sacred: Religion, Narrative, Imagination*, Minneapolis, MN: Fortress Press, 1995, pp. 249–261.
- Ricœur, Paul, „Experiență și limbaj în discursul religios”, în Jean-Louis Chrétien, Michel

- Henry, Jean-Luc Marion, Paul Ricœur, *Fenomenologie și teologie*, traducere de Nicolae Ionel, postfață de Ștefan Afloroaei, Iași, Polirom, 1996, pp. 13-36.
- Ricœur, Paul, „Foreward”, în Domenico Jervolino, *The cogito and hermeneutics: the question of the subject in Ricœur*, translated by Gordon Poole, Kluwer Academic Publishers, 1990, pp. xi-xiv.
- Ricœur, Paul, „L'identité Narrative”, în *Esprit*, Nr. 140/141 (7/8), Editions Esprit, 1988, pp. 295–304.
- Ricœur, Paul, „Life in quest of narrative”, în David Wood (ed.), *On Paul Ricœur: narrative and interpretation*, Routledge, London and New York, 1991, pp. 20-33.
- Ricœur, Paul, „Narrative identity”, translated by David Wood, în David Wood (ed.), *On Paul Ricoeur: narrative and interpretation*, Routledge, London and New York, 1991, pp. 188-199.
- Ricœur, Paul, „The Crisis of the «Cogito»”, în *Synthese*, Vol. 106, Nr. 1, 1996, pp. 57-66.
- Ricœur, Paul, *Anthropologie philosophique. Écrits et conférences 3*, Paris, Éditions du Seuil, 2013.
- Ricœur, Paul, *Autrement: lecture d'Autrement qu'être ou au-delà de l'essence d'Emmanuel Levinas*, Paris, Presses Universitaires de France, 1997.

- Ricœur, Paul, *Conflictul interpretărilor: eseuri de hermeneutică I*, traducere și postfață de Horia Lazăr, Cluj-Napoca, Echinox, 1999
- Ricœur, Paul, *Critique and conviction: conversations with François Azouvi and Marc de Launay*, translated by Kathleen Blamey, New York, Columbia University Press, 1998.
- Ricœur, Paul, *De la text la acțiune: eseuri de hermeneutică II*, traducere și postfață de Ion Pop, Cluj-Napoca, Echinox, 1999.
- Ricœur, Paul, *Despre traducere*, traducere și studiu introductiv de Magda Jeanrenaud, postfață de Domenico Jervolino, Iași, Polirom, 2005.
- Ricœur, Paul, *Eseu despre interpretare: eseu asupra lui Freud*, traducere din limba franceză de M. Popescu și V. Protopopescu, București, Editura Trei, 1998.
- Ricœur, Paul, *Fallible man*, translated by Charles A. Kelbley, New York, Fordham University Press, 1986.
- Ricœur, Paul, *Filosofie, etică și politică: interviuri și dialoguri*, prefață de Michaël Foessel, texte îngrijite de Catherine Goldenstein, traducere de Alina-Daniela Marinescu, București, Spandugino, 2019.
- Ricœur, Paul, *Freedom and Nature: The Voluntary and the Involuntary*, translated by E. V.

- Kohák, Evanston, IL: Northwestern University Press, 1966.
- Ricœur, Paul, *Gabriel Marcel et Karl Jaspers, Philosophie du mystère et philosophie du paradoxe*, Paris, Éditions du Seuil, 1948.
- Ricœur, Paul, *Herméneutique. Écrits et conférences 3*, Paris, Éditions du Seuil, 2010.
- Ricœur, Paul, *Istorie și adevăr*, traducere și prefață de Elisabeta Niculescu, București, Editura Anastasia, 1996.
- Ricœur, Paul, *Iubire și justiție*, traducere din limba franceză de Mădălin Roșioru, București, Art, 2009.
- Ricœur, Paul, *În viață până la moarte*, traducere de Dorel Bucur, București, Spandugino, 2017.
- Ricœur, Paul, *La școala fenomenologiei*, traducere din limba franceză de A.-D. Marinescu și P. Marinescu, București, Humanitas, 2007.
- Ricœur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, traducere de I. Gyuresik și M. Gyuresik, Timișoara, Editura Amarcord, 2001.
- Ricœur, Paul, *Parcours de la reconnaissance*, Stock, 2004.
- Ricœur, Paul, *Răul*, traducere Bogdan Ghiu, Art, București, 2008.
- Ricœur, Paul, *Réflexion faite. Autobiographie intellectuelle*, Paris, Édition Esprit, 1995.

- Ricœur, Paul, *Sinele ca un altul*, traducere din limba franceză de A.-D. Marinescu și P. Marinescu, București, Spandugino, 2016.
- Ricœur, Paul, *Temps et Récit I*, Paris, Éditions du Seuil, 1983.
- Ricœur, Paul, *Temps et Récit III*, Paris, Éditions du Seuil, 1985.
- Ricœur, Paul, *The Just*, translated by David Pellauer, Chicago and London, The University of Chicago Press, 2000.
- Rilke, Rainer Maria, *Elegiile duineze. Sonetele către Orfeu*, traducere și prezentare de George Popa, Iași, Polirom, 2000.
- Romano, Claude, „Identity and Selfhood: Paul Ricoeur’s Contribution and Its Continuations”, în Scott Davidson, Marc-Antoine Vallée (eds.), *Hermeneutics and Phenomenology in Paul Ricoeur: Between Text and Phenomenon*, Springer, 2016, pp. 43-59.
- Russ, Jacqueline, *Metodele în filosofie*, traducere de Vasile Tonoiu, București, Univers Enciclopedic, 1999.
- Sautereau, Cyndie, „Répondre à la vulnérabilité: Paul Ricoeur et les éthiques du care en dialogue”, în *Journal of French and Francophone Philosophy – Revue de la philosophie*

- française et de langue française*, Vol. XXIII, Nr. 1, 2015, pp. 1-20.
- Sautereau, Cyndie, „Subjectivité et vulnérabilité chez Ricœur et Levinas”, în *Études Ricœuriennes / Ricœur Studies*, Vol 4, Nr. 2, 2013, pp. 8-24.
- Schlegel, Jean-Louis, „Notă asupra ediției”, în Paul Ricœur, *Iubire și justiție*, traducere din limba franceză de Mădălin Roșioru, București, Art, 2009, pp. 5-9.
- Schleiermacher, F. D. E., *Hermeneutica*, traducere, note și studiu introductiv de Nicolae Râmbu, Iași, Polirom, 2001.
- Schlick, Moritz, „The Future of Philosophy”, în Richard M. Rorty (ed.), *The Linguistic turn: essays in philosophical method*, Chicago and London, The University of Chicago Press, 1992, pp. 43-53.
- Schnell, Alexander, „Intersubjectivity in Husserl's Work”, în *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy*, Vol. II, Nr. 1, 2010.
- Searle, John R., *Mintea: o scurtă introducere în filosofia minții*, cuvânt introductiv de Adrian Niță, traducere din limba engleză de Iustina Cojocaru, Ediția a 2-a, București, Herald, 2018.
- Simms, Karl, *Paul Ricœur*, New York, Routledge, 2003.

- Sternad, Christian, „The Holding Back of Decline: Scheler, Patočka, and Ricoeur on Death and the Afterlife”, în *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy*, Vol. IX, Nr. 2, 2017, pp. 536-559.
- Strawson, Galen, „Against Narrativity”, în *Ratio*, Vol. XVII, Nr. 4, 2004, pp. 428-452.
- Strawson, P. F., *Individuals. An essay in Descriptive Metaphysics*, Routledge, London, 1996.
- Szigeti, Attila, „Intenționalitatea în raport cu celălalt și cu timpul. Critica intenționalității obiectivante și inversiunea intenționalității la Lévinas”, în Cristian Ciocan, Dan Lazea (ed.), *Intenționalitatea de la Plotin la Lévinas*, Zeta Books, 2007, pp. 201-224.
- Thomasset, Alain, „Paul Ricoeur au fondement d’une éthique herméneutique et narrative, enracinée dans une ontologie de l’action”, în *Études Ricœuriennes / Ricoeur Studies*, Vol 9, Nr. 2, 2018, pp. 149-159.
- Toma de Aquino, *Summa contra gentiles. Preludii*, traducere și note de Eduard N. Bucur și Sorana-Cristina Man, Târgu-Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2019.
- Toma din Aquino, *Summa theologica, Ia IIae*, q. 1, Vol. 2, traducere de A. Baneu, A. Baumgarten, C. Bejan, Iași, Polirom, 2021.

- Tonoiu, Vasile, „Identitate-ipseitate-alteritate la Ricœur”, în *Revista de Filosofie*, Tomul L. Nr. 5-6, București, 2003, pp. 607-620.
- Ungheanu, Mihail M., *Metaforă și comprehensiune: despre teoria hermeneutică a metaforei la Paul Ricœur*, București, Editura Academiei Române, 2011.
- van der Heiden, Gert-Jan, „On the way to attestation: trust and suspicion in Ricoeur’s hermeneutics”, în *International Journal of Philosophy and Theology*, Vol. 75, Nr. 2, 2014, pp. 129-141.
- Venema, Henry Isaac, *Identifying selfhood: imagination, narrative, and hermeneutics in the thought of Paul Ricœur*, State University of New York Press, 2000.
- Venema, Henry, „Oneself as Another or Another as Oneself?”, în *Literature and Theology*, Vol.16, Nr. 4, 2002, pp. 410-426.
- Venema, Henry, „Paul Ricoeur on Refigurative Reading and Narrative Identity”, în *Symposium*, Vol. IV, Nr. 2, 2000, pp. 237-248.
- Vlad, Marilena, „Introducere: Damascius și tradiția neoplatonică”, în *Damascius, Despre primele principii: aporii și soluții*, traducere din greacă, introducere și note de Marilena Vlad, București, Humanitas, 2006, pp. 5-55.

- Williamson, Timothy, *Philosophical Method: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2020.
- Williamson, Timothy, *The Philosophy of Philosophy*, Second Edition, Wiley-Blackwell, 2022.
- Wisdom, John, „Philosophical Perplexity”, în *Proceedings of the Aristotelian Society*, New Series, Vol. 37, 1936-1937, pp. 71-88.
- Wittgenstein, Ludwig, *Cercetări filozofice*, traducere din germană de Mircea Dumitru și Mircea Flonta, în colaborare cu Adrian-Paul Iliescu, notă istorică de Mircea Flonta, studiu introductiv de Adrian-Paul Iliescu, Ediția a 2-a, București, Humanitas, 2013.
- Wittgenstein, Ludwig, *Tractatus Logico-Philosophicus*, traducere din germană de Mircea Dumitru și Mircea Flonta, note de Mircea Dumitru, prefață de Mircea Flonta, Ediția a doua revizuită, București, Humanitas, 2012.
- Zahavi, Dan, *Fenomenologia lui Husserl*, traducere din engleză de Iulian Apostolescu și Ioana Zamfir, Oradea, Ratio et Revelatio, 2017.

Lucrările publicate de doctorand

- Hagiu, Adrian**, Bortoș, Sergiu, Tamaș, Iosif, “A New Method in Philosophical Counseling (IPAA)”, în *Postmodern Openings*, Vol. 14, Nr. 1, 2023, pp. 46-61. doi: [10.18662/po/14.1/603](https://doi.org/10.18662/po/14.1/603).
- Hagiu, Adrian**, Lupașcu, Constantin C., Bortoș, Sergiu, “Robin George Collingwood on Metaphysics As Understanding the World”, în *Technium Social Sciences Journal*, Vol. 41, Nr. 1, 2023, pp. 404-411. doi: [10.47577/tssj.v41i1.8488](https://doi.org/10.47577/tssj.v41i1.8488).
- Hagiu, Adrian**, Bortoș, Sergiu, „An overview of philosophical counseling in Romania”, în *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, Vol. 21, Nr. 61, 2022, pp. 3-18.
<https://thenewsri.ro/index.php/njsri/article/view/146>
- Hagiu, Adrian**, Bortoș, Sergiu, „The Imperative of Responsibility in the Era of Fake News”, în *Agathos*, Vol. 13, Nr. 1, 2022, pp. 61-69.
https://www.agathos-international-review.com/issue13_1/08.Hagiu%20&%20Bortos.pdf
- Hagiu, Adrian**, Lupașcu, Constantin C., Bortoș, Sergiu, “Robin George Collingwood on Understanding the Historical Past”, în *Hermeneia*, Vol. 29, Nr. 2, 2022, pp. 83-92.

https://hermeneia.ro/wp-content/uploads/2022/11/7_HLB.pdf

Hagiu, Adrian, Bortoș, Sergiu, „Understanding Fake News: An Interdisciplinary Approach”, în *Acta Universitatis Danubius Communication*, Vol. 15, Nr. 2, 2021, pp. 58-71.

<https://dj.univ-danubius.ro/index.php/AUDC/article/view/1429>

Hagiu, Adrian, Bortoș, Sergiu, “Towards an Applied Ethics in Digital Communication: A Transdisciplinary Perspective on Responsibility”, în *Analele Universității din Craiova, Seria Filosofie*, Vol. 48, Nr. 2, 2021, pp. 110-123.

https://cis01.ucv.ro/analele_universitatii/filosofie/2021/Anale48_2.pdf#page=110

Hagiu, Adrian, „Despre abuzul hermeneutic: problematica sinelui la Paul Ricœur și Galen Strawson [On hermeneutic abuse: the problem of the self in Paul Ricœur and Galen Strawson]”, în *Analele Universității din Craiova. Seria Filosofie*, Vol. 46, Nr. 2, 2020, pp. 92-106.

http://cis01.ucv.ro/analele_universitatii/filosofie/2020/Anale46_2.pdf#page=92